

ارائه روش اصلاح در اندازه‌گیری میزان پروتئین ادرار ۲۴ ساعته

زهرا خاتمی، دکتر صفری روحی، آرزم نامی، نزهت شاگری، دکتر محمد عباسی
مرکز تحقیقات و آزمایشگاه‌های رفاهی ایران، آزمایشگاه بیوشیمی، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

چکیده

مقدمه: با توجه به اهمیت اندازه‌گیری مقدار پروتئین ادرار ۲۴ ساعته در تشخیص، پیشگیری و پیگیری وضعیت بیماران در نارسانی‌های کلیوی و نیاز به مقادیر صحیح و دقیق آن جهت تعیین روند درمانی، سه روش مورد استفاده در آزمایشگاه‌های تشخیص طبی ایران مورد بررسی و مقایسه قرار گرفت.

مواد و روشها: این سه روش عبارت بودند از:

روش ۱- روش اسیدتری کلرواستیک (TCA) (کدورت سنجی در طول موج ۴۰۵ نانومتر)

روش ۲- روش اسید تری کلرواستیک (TCA) (کدورت سنجی در طول موج ۶۲۰ نانومتر)

روش ۳- روش اسید سولفوسالیسیلیک (SSA) (کدورت سنجی در طول موج ۶۲۰ نانومتر)

این ارزیابی با استفاده از نمونه‌های کنترل و نمونه‌های ادرار جمعیت افراد بیمار و سالم و مواد کالیبراسیون متفاوت انجام شده است.

یافته‌های نتایج حاصله بیانگر کیفیت مناسب روش ۱ برای اندازه‌گیری غلظت‌های 1 mg/l پروتئین و حداقل تأثیرپذیری در استفاده از مواد کالیبراسیون متفاوت می‌باشد، در حالیکه روش ۳ پایین‌ترین کیفیت را در سنجش مقادیر کمتر از 1 mg/l نشان داده و در استفاده از مواد کالیبراسیون مختلف تأثیرپذیری قابل توجهی را داشته است. روش ۲ نیز، دارای کیفیت مناسب در اندازه‌گیری غلظت‌های 1 mg/l تا 100 mg/l پروتئین بوده ولی در استفاده از مواد کالیبراسیون متفاوت، تأثیرپذیری بیشتری از روش ۱ را داشته است.

نتیجه‌گیری و توصیه‌ها: با توجه به نتایج فوق پیشنهاد می‌شود که استفاده از روش SSA در آزمایشگاه‌ها بطور کلی منسخ گردد و از روش TCA در طول موج ۶۲۰ نانومتر به منظور اندازه‌گیری پروتئین و از روش TCA در طول موج ۴۰۵ نانومتر برای غربالگری مقادیر کم پروتئین در جمعیت‌های مستعد به بیماریهای کلیوی، برای تشخیص زودرس استفاده شود.

در ضمن در بررسی روشهای عوامل کیفیتی شامل صحت، دقت، محدوده اندازه‌گیری، خطی بودن و یکنواختی نتایج در استفاده از کالیبراتورهای متفاوت، تعیین گردیده و سپس روش اصلاح انتخاب شده است (۴).

مقدمه

پروتئین دفع شده در ادرار ۲۴ ساعته یکی از شاخص‌های اصلی در تشخیص و پیگیری وضعیت بیماران مبتلا به نارسانی‌های کلیوی می‌باشد، از آنجا که میزان پروتئین دفع شده در برخی مواقع نمایانگر مرحله نارسانی است، لذا دستیابی به نتایج قابل اطمینان برای پژوهش از اهمیت ویژه‌ای برخوردار می‌باشد. نسبت پروتئین‌های مشاهده شده در ادرار بستگی به جذب آنها توسط توبولهای کلیوی دارد. ۶۰ درصد پروتئین‌های حاضر در ادرار آلبومین می‌باشد، زیرا آلبومین به وسیله توبولهای کلیوی به طور کامل برداشته نمی‌شود (۱). باقیمانده پروتئین‌ها را پروتئین‌تام هورسفال که ماده زمینه سیلندرها می‌باشد تشکیل می‌دهد. با توجه به اینکه مقدار کمی پروتئین در روز از طریق ادرار دفع می‌شود (۲۰-۱۵۰ mg/d) و بیشتر آن هم آلبومین می‌باشد، اندازه‌گیری پروتئین‌تام می‌تواند نمایانگر میزان ترشح آلبومین از طریق گلومرولها باشد.

اساس اندازه‌گیری پروتئین در ادرار، به صورت کمی، نیمه کمی و کیفی بر پایه روشهای ایمونوشیمی، کدورت سنجی و شیمیایی با استفاده از نوار می‌باشد. در این بین روش کدورت سنجی به دلیل ساده بودن و مقرن به صرفه بودن در آزمایشگاه‌ها کاربرد دارد. روش ایمونوشیمی به خاطر ابزار و مواد اختصاصی و هزینه نسبتاً بالا رایج نبوده و روش نوار به خاطر کیفی بودن نتایج حاصله برای ادرار ۲۴ ساعته مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. مقایسه روشهای مختلف در تحقیقات انجام شده توسط Mc Ldeny آمده است (۲,۳).

همانطور که ذکر شد اساس اندازه‌گیری رایج کدورت سنجی است که با استفاده از روشهای ۱- اسید تری کلرواستیک در طول موج ۴۰۵ نانومتر، ۲- اسید تری کلرواستیک در طول موج ۶۲۰ نانومتر، ۳- اسید سولفوسالبیلیک در طول موج ۶۲۰ نانومتر انجام می‌شوند.

نکات مورد توجه در معرفی روش اصلاح عبارتند از:

- ۱- کیفیت قابل قبول نتایج آزمایش
- ۲- توجه به روشهای رایج اندازه‌گیری
- ۳- سهولت دسترسی به مواد و ابزار مورد نیاز
- ۴- امکانات بیمار در تقبل هزینه‌های آزمایش

مواد و روشهای

ابزار و مواد مورد استفاده- قرائت جذب نوری کلیه آزمایش‌ها با استفاده از فیلتر فوتومتر اپندرف مدل ۶۱۲۰ مجهر به کووت کوارتز چهارگوش همراه با سیستم مکش انجام شد. مواد اولیه شامل اسید تری کلرواستیک اسید، اسید سولفوسالبیلیک، کلرور سدیم با خلوص انالیتیکال از شرکت مرک تهیه شد. کنترل و کالیبراتورهای مورد استفاده عبارتند از:

- ۱- محلول ۵ gr/dl آلبومین گاوی مرک (Fraction V)، رفت
- ۲- محلول ۵۰ mg/dl و ۲۵ mg/dl مورد استفاده
- ۳- شرکت پهرينگر مانهایم با شماره سری ساخت ۱۹۳۶۶۴۰۹، رفت مورد استفاده dl ۲۴/۹ و ۴۹/۸
- ۴- شرکت پهرينگر مانهایم با شماره سری ساخت ۱۹۲۰۱۹۱۴، رفت مورد استفاده dl ۲۴/۷ و ۴۹/۳
- ۵- شرکت تکنیکان با شماره سری ساخت ۷۸۰۰۱۹ Setpoint
- ۶- شرکت HSN مارک با شماره سری ساخت A۴۲۱، رفت مورد استفاده dl ۳۲/۵ و ۶۵
- ۷- شرکت بیوراد با شماره سری ساخت ۱۴۰۵۱ BIORAD
- ۸- شرکت بیوراد با شماره سری ساخت ۱۱۰ Random نفر از مراجعین سرپایی سالم بیماران، با ریسک بیماری کلیوی (مبتلا به دیابت با سابقه بیش از ۵ سال) و بیماران قطعی کلیوی بدون ماده محافظ گرفته شد. کلیه نمونه‌ها تا زمان آزمایش در یخچال ۰°C ۲-۴ نگهداری شدند و قبل از آزمایش به مدت ۱۰ دقیقه در دور ۳۰۰۰ rpm سانتریفیوژ شده و از محلول رویی برای اندازه‌گیری میزان غلظت پروتئین استفاده گردید.

لازم به ذکر است که تهیه رفت از مواد کالیبراسیون و کنترل با استفاده از سرم فیزیولوژی ۰/۸۵ درصد کلرور سدیم در آب مقطر (انجام گرفت).

نمونه‌ها- نمونه ادرار Random ۱۱۰ نفر از مراجعین سرپایی سالم بیماران، با ریسک بیماری کلیوی (مبتلا به دیابت با سابقه بیش از ۵ سال) و بیماران قطعی کلیوی بدون ماده محافظ گرفته شد. کلیه نمونه‌ها تا زمان آزمایش در یخچال ۰°C ۲-۴ نگهداری شدند و قبل از آزمایش به مدت ۱۰ دقیقه در دور ۳۰۰۰ rpm سانتریفیوژ شده و از محلول رویی برای اندازه‌گیری میزان غلظت پروتئین استفاده گردید.

و سپس حجم را به ۱۰۰ ml می‌رسانیم. برای انجام آزمایش به ترتیب جدول شماره ۱ عمل می‌کنیم:

روش کار

- روش اسید تری کلرواستیک ۱۲/۵ درصد در طول موج ۴۰۵ نانومتر (۵):

۱۲/۵ گرم از پودر TCA را در مقدار کمی آب مقطر حل کرده

جدول شماره ۱- روش اسید تری کلرواستیک ۱۲/۵ درصد در طول موج ۴۰۵ نانومتر

B	C	St	Bt	T	
—	—	—	۱/۶	۱/۶	نمونه ادرار
—	—	۱/۶	—	—	نمونه استاندارد
—	۱/۶	—	—	—	نمونه کنترل
۱/۶	—	—	—	—	سرم فیزیولوژی
۰/۴	۰/۴	۰/۴	۰/۴	۰/۴	%۱۲/۵ TCA

سه گرم از پودر SSA را در کمی آب مقطر حل کرده و سپس حجم را به ۱۰۰ ml می‌رسانیم. به ۰/۵ ml استاندارد، کنترل، نمونه، مقدار ۲/۵ ml سولفوسالیسیلیک اضافه کرده و پس از مخلوط کردن به مدت ۱۰ دقیقه در دمای آزمایشگاه صبر کرده و سپس نمونه‌های آزمایش را در مقابل نمونه شاهد در طول موج nm ۶۲۰ قرار می‌کنیم.

مدت انکوباسیون ۳۵ دقیقه در حرارت اطاق است. نمونه‌های شاهد تست (BT) بعد از این مدت در دور rpm ۴۰۰۰ سانتریفوژ می‌گردد. جذب نوری همه لوله‌ها در مقابل نمونه شاهد (B) در طول موج ۴۰۵ mm ۴۰۵ قرائت شده، سپس با استفاده از فرمول زیر غلظت پروتئین موجود در نمونه‌ها محاسبه می‌شود.

$$\text{mg/dl Con.T} = \frac{0.DT - 0.DBT}{0.Dst} \times \text{Con.st}$$

لازم به ذکر است که این روش تا ۵۰ mg/dl خطی می‌باشد بنابراین نمونه‌ها اعم از ادرار یا استاندارد باید طوری رقیق شود که غلظت پروتئین موجود در آنها زیر ۵۰ mg/dl شود (ضریب رقت باید در هنگام محاسبه در فرمول مدنظر قرار بگیرد).

- روش تری کلرواستیک اسید ۱۲/۵ درصد در طول موج ۶۲۰ نانومتر (۱)

تمام مراحل کار مثل روش قبلی بوده، با این تفاوت که مدت انکوباسیون ۱۰ دقیقه و طول موج مورد استفاده ۶۲۰ نانومتر است. نکته قابل توجه اینکه این روش تا ۱۰۰ mg/dl روشن تا ۱۰۰ mg/dl خطی می‌باشد.

- روش اسید سولفوسالیسیلیک ۳ درصد: (۶)

روش مقایسه و ارزیابی
با انجام آزمایش در غلظت‌های مختلف کنترل‌های ذکر شده، میزان ضرب ب انحراف، درصد تورش، دامنه تجزیه و نوع کالیبراسیون مناسب هر روش تعیین شد. پس از تعیین کیفیت عملکردی هر روش، ۱۵ نمونه ادرار افراد بیمار و ۱۹ نمونه ادرار افراد سالم با هر سه روش تعیین مقدار شده و نتایج با استفاده از تست‌های آماری مورد مقایسه قرار گرفت. با مشاهده توانمندی روش TCA در طول موج ۴۰۵ نانومتر برای تعیین مقادیر پایین پروتئین (۲۰-۲۰۰ mg/l)، ۳۸ نمونه ادرار افراد سالم و ۳۸ نمونه ادرار افراد دیابتی با سابقه بیش از ۵ سال و بدون تظاهرات بیماری کلیوی مورد سنجش و بررسی قرار داده شد.

مافتھا

مجموعه یافته های این مطالعه در جداول شماره ۱ تا ۴ به تماش در آمده است:

جدول شماره ۱- تکرار پذیری فونه کنترل تجاري setpoint در غلظت‌های مختلف و تکرار ۱۰گانه در سه نوبت (نتایج بر اساس جذب نوری مشخص شده‌اند).

slop	SSA	slop	TCA _{620 nm}	slop	TCA _{450 nm}	$\bar{x}$	mg/л
>γ		>γ		>γ		0.D	X
						0.D	SD
						%	CV
						0.D	X
>γ		>γ		>γ		0.D	SD
						%	CV
1/314						0.D	X
+/-	+/-	>γ		>γ		0.D	SD
						%	CV
+/-18						0.D	X
+/-		>γ		>γ		0.D	SD
+/-						%	CV
+/-100		+/-89		1/8+%		0.D	X
+/-1%	+/-%	+/-10	1/+	+/-5		0.D	SD
7.0		7.0		7.0		%	CV
1/12	+/-1%	+/-1%		+/-1%		0.D	X
1/1%	+/-+	+/-%	1/+	+/-%		0.D	SD
7.0		7.0		7.0		%	CV
+/-%		+/-%		+/-1%		0.D	X
1/1%	+/-0%	1/1%	+/-0%	+/-10		0.D	SD
7.0		7.0		7.0		%	CV
+/-%		+/-%		+/-1%		0.D	X
1/1%	+/-+%	1/1%	+/-+%	+/-1%		0.D	SD
7.0		7.0		7.0		%	CV
—	—	—	—	+/-%		0.D	X
—	—	—	—	+/-%		0.D	SD
—	—	—	—	~1%		%	CV
—	—	—	—	+/-%		0.D	X
—	—	—	—	+/-%		0.D	SD
—	—	—	—	7%		%	CV

+ نتایج از نوسان درون سه روند تجزیه

* تابع از نوسان درون پک روند تجزیه

مبتای بررسی

جدول ۲- مقایسه پراکنده‌گی فاکتورهای حاصله از استفاده کالیبراتورهای متفاوت در اندازه گیری پروتئین ادراری (F) فاکتور حاصل تقسیم غلظت استاندارد به جذب نوری استاندارد ساست). پراکنده‌گی در قالب ضریب المتر محاسبه شده است.

F.SSA	F.TCA ۶۲۰	F.TCA ۴۰۵	غلظت / mg/l	نوع کالیبراتور
۹۷,۹۲	۸۵,۸۲	۴۰,۳۹	۵۰۰	استاندارد آلبومین
۱۰۰,۱۰۸	۹۳,۹۲	۳۷,۴۱	۲۵۰	
۲۴۶,۲۹۸	۹۱,۸۸	۴۳,۴۳	۶۵۰	Set point
۲۸۳,۳۰۴	۱۰۲,۰۸	۴۲,۳۹	۳۲۵	
۲۲۳,۲۷۴	۱۰۹,۱۰۲	۴۸,۵۰	۶۳۵	Kenzel
۲۶۴,۲۹۹	۱۱۵,۱۱۲	۴۹,۴۷	۳۱۸	HSN
۲۰۲,۲۶۵	۱۰۰,۱۰۳	۴۵,۴۶	۴۸۶	
۲۵۴,۲۹۰	۱۱۴,۱۱۱	۴۶,۴۷	۲۴۳	Percipalh
۲۲۵	۹۹,۲	۴۳,۹	X	
۸۰	۱۰,۷	۲,۹۵	SD	
*۷۳۵	۷,۱۱	۰,۹	CV	
		CV=۰,۱۲	* با حذف کالیبراسیون آلبومین	

جدول شماره ۳- میانگین و دامنه نتایج به دست آمده از آزمایش ۱۹ نمونه سالم و ۱۵ نمونه بیمار با استفاده از کالیبراتورهای مختلف در سه روش

نوع کالیبراتور	Albumin						Pereipath						روش
	SSA	TCA ۶۲۰	TCA ۴۰۵	SSA	TCA ۶۲۰	TCA ۴۰۵	نمونه	SSA	TCA ۶۲۰	TCA ۴۰۵	نمونه	نمونه	
افراد بیمار	۴۰۲	۷۸-۱۶۶*	۸۹۳	۷۷-۲۸۵*	۸۲۱	۷۸-۲۶۶*	۱۱۰	۷۸-۴۱۸*	۸۹۹	۷۷-۲۸۴*	۹۷۰	۹۲-۳۱۲*	
افراد سالم	۷/۸	۰/۰-۹	۸/۱	۰/۵-۴۳	۸/۹	۰/۵-۷۰	۶/۶	۰/۵-۲۳	۹/۱	۰/۵-۴۸	۱/۰۳	۰/۰-۸۶	

قبول مشاهده می‌شود و تنها در غلظت / mg/l ۱۳۰۰ به ۱۳۰۰ mg/l

۲۷۰۰ ارتباط خطی قابل قبول نشان می‌دهد.

مقادیر جذب نوری در روشهای TCA در طول موج ۴۰۵ nm نانومتر و ۶۲۰ نانومتر نیز تأیید می‌نماید که توانایی روش اول در قرائت مقادیر کمتر نسبت به روش دوم بیشتر می‌باشد (بالا بودن جذب نوری در غلظت‌های کمتر از ۱۰۰ mg/l و شبیه مناسب منحنی روش نمودار ۱).

همچنین نتایج حاصله از جدول ۱ نمایانگر این مسئله است که روش اسید تری کلرواستیک امکان اندازه گیری در غلظت‌های ۱/۰ mg/l را با دقت قابل قبول و غلظت ۰/۰ mg/l را با دقت و صحت قابل قبول فراهم می‌نماید. با توجه به تغییرات

بحث

همانگونه که از جدول ۱ مشخص می‌شود روش TCA در طول موج ۴۰۵ nm خطی ترین روش بوده و دامنه‌ای در حدود ۲۵-۷۰۰ mg/l را دربرمی‌گیرد. روش TCA در طول موج ۶۲۰ نانومتر دامنه‌ای از حدود ۱۰۰-۱۰۰۰ mg/l را در برمی‌گیرد. لازم به ذکر است که در غلظت‌های بالای ۱۰۰۰ mg/l تجمع ذرات به صورت توده‌ای مانع از قرائت صحیح کدورت می‌شود. در روش اسید سولفوسالیسیلیک دامنه آزمایش قابل تخمین دقیق نمی‌باشد زیرا مقادیر عدم صحت (slope = نسبت جذب به غلظت مورد انتظار) بیش از حد قابل

بیولوژیک در میزان دفع پروتئین از طریق ادرار، ۱۳ درصد عدم صحبت در اندازه‌گیری غلظت‌های کمتر از 45 mg/l قابل اغماض است.

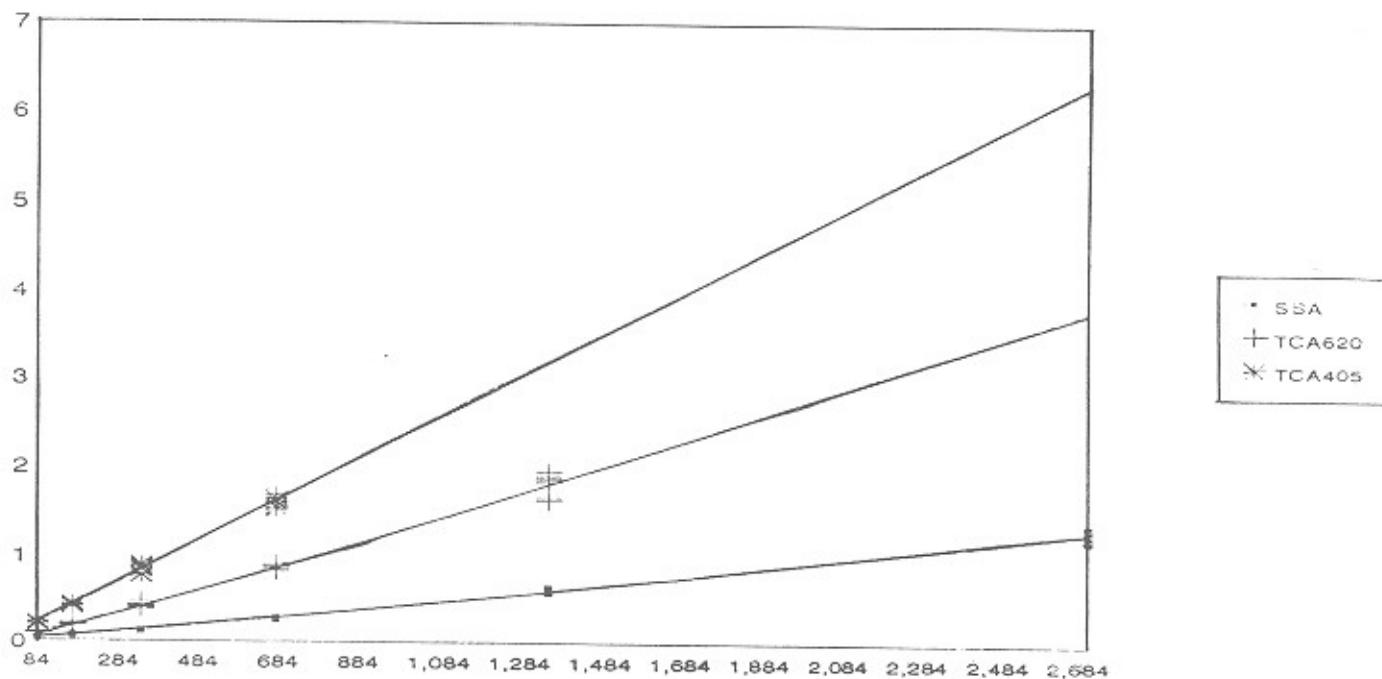
نتایج حاصله از جدول ۲ مشخص می‌نماید که روش اسید سولفوسالیسیلیک بیش از دو روش دیگر تحت تأثیر نوع کالیبراتور می‌باشد سولی در صورت حذف کالیبراسیون آلبومین در روش اسید سولفوسالیسیلیک، ضریب انحراف سایر کالیبراتورها تقریباً مشابه ضریب انحراف موجود در روش TCA در طول موج 620 نانومتر می‌باشد. در این بین روش TCA در طول موج 405 نانومتر کمترین ضریب انحراف بین کالیبراسیونهای مختلف را نشان می‌دهد (به اعداد فاکتورهای به دست آمده برای هر روش توجه شود).

نتایج ذکر شده در جدول ۳ نوسط تست آماری paired t-test مورد بررسی قرار گرفت. در این بررسی اختلاف معنی‌دار بین نتایج در روش اسید سولفوسالیسیلیک و دو روش دیگر دیده شد، در صورتی که نتایج دو روش اسید تری کلرواستیک اختلاف معنی‌داری نشان نمی‌دهند. اختلاف مشاهده شده در صورت استفاده از کالیبراسیون آلبومین برای روش اسید سولفوسالیسیلیک بسیار قابل توجه تر از روش اسید تری کلرواستیک بوده است. علت این امر، واکنش شدید اسید سولفوسالیسیلیک با آلبومین می‌باشد (۶).

لذا با توجه به نتایج ذکر شده، پیشنهاد می‌شود که روش SSA به لحاظ تأثیرپذیری از نوع کالیبراسیون و عدم توانایی فرات از غلظت‌های پایین و کمترین ارتباط خطی بین غلظت و جذب نوری، کلاً منسخ اعلام شده و در راستای همگنی نتایج بین آزمایشگاه‌ها روش TCA برای اندازه‌گیری پروتئین ادرار 24 ساعته استفاده شود. ضمناً با توجه به توانایی روش TCA در طول موج 405 نانومتر برای سنجش مقادیر کم از پروتئین از این روش برای غربالگری وضعیت کلیوی جمعیت‌های مستعد به بیماری‌های کلیوی مانند دیابتی‌ها در چهارچوب میکروپروتئینوری استفاده شود. نتایج به دست آمده از آزمایش 38 نمونه ادرار افراد دیابتی با سابقه بیش از 5 سال و بدون بیماری کلیوی و 38 نمونه افراد سالم در جدول ۴ نشان داده شده است. همه اعداد به دست آمده توانمندی روش TCA در طول موج 405 نانومتر را در اندازه‌گیری غلظت‌های پایین پروتئین نشان می‌دهد.

جدول شماره ۴- نتایج به دست آمده از نمونه ادرار افراد دیابتی و افراد سالم بر حسب mg/l با استفاده از روش TCA در طول موج 405 نانومتر

شماره	سالم	دیابتی
۱	<10	۳۰
۲	<10	۴۷
۳	<10	<10
۴	<10	<10
۵	۱۹	۹۰
۶	<10	۷۹
۷	<10	۴۱
۸	۳۶	۱۲
۹	۱۴	۲۲۰
۱۰	<10	۲۳
۱۱	<10	۱۸
۱۲	۵۵	۲۹
۱۳	<10	۳۱
۱۴	<10	۴۸
۱۵	۴۶	۶۰
۱۶	<10	۳۲
۱۷	<10	<10
۱۸	<10	<10
۱۹	<10	۴۸
۲۰	<10	۴۷
۲۱	<10	۲۷
۲۲	۱۵	۲۱
۲۳	<10	۴۲
۲۴	<10	۳۸
۲۵	<10	۸۱
۲۶	<10	۱۳۴
۲۷	۴۶	۷۴
۲۸	<10	<10
۲۹	<10	۷۴
۳۰	<10	۲۶
۳۱	۲۵۸	<10
۳۲	<10	۲۱
۳۳	<10	۱۵۳
۳۴	<10	۶۱
۳۵	<10	<10
۳۶	<10	۱۲۱
۳۷	<10	۴۱
۳۸	<10	۷۱

نمودار شماره یک - توزیع غلظت پروتئین بر حسب O.D نمونه کنترل set point براς اس جدول یک

منابع

1. Tietz textbook of clinical chemistry 1994 edition. Proteins in urine. P: 717-23.
2. Dilena BA et al. Six methods for determining urinary protein compared. Clin Chem, 1983; 29: 1533-57.
3. McEldeny LA, Tarbit et al. Six methods of urinary proteins compared. Clin Chem 1982; 28: 256-60.
4. Logan JE et al. Principles and recommendations on evaluation of reagent sets in Health laboratories with limited resources. WHO/ICSH/IFCC publication. WHO/LAB/89.2.
5. Shahangian Sh et al. Turbidimetric measurement of total urinary proteins. American Journal of clinical pathology 1984; 651-54.
6. Henry JB. Clinical and diagnosis management by laboratory methods 1991 edition; p: 400-4.